

א. לפרש"י, כל זה מדובר ביום אידם, ולא אסרו לקנות ביום האיד אלא דבר שאינו מתקיים, שהמוכר שמה, אבל דבר המתקיים מותר, מלבד בחנויות המעוטות משום שנהנה או מהנה כנ"ל.

ויש מפרשים שלא ביום אידם [אבל ביום אידם ולפניו שלשה ימים אפשר שאסור לקנות מהם כלל], וביריד העשוי ליטול ממנו מכס לעבודת כוכבים (עפ"י פירוש רבנו מאיר המובא בתוס').

ב. הלכה כרבי יוחנן.

עבר וקנה באיסור – בהמה תיעקר (לפרש"י ור"ן): אסורה בהנאה, ואעפ"כ אין מעקרים אותה באופן שתעשה טריפה. והתוס' כתבו שמותר לעשותה טריפה, אלא די בעיקור שאינו מטריף, ואפשר גם שמותרת בהנאה; פירות כסות וכלים – ירקבו; מעות – יוליכו לים המלח (או לשאר נהרות אם ישחקם תחילה. תוס').

כתבו התוס' שלא אסרו המעות אלא לעצמו, משום קנס על שעבר איסור, אבל לאחרים – מותר. וישנם אופנים שאסורים מן הדין על הכל, משום חשש דמי עכו"ם. קנה מהם עבד, בין עבד ישראל בין עבד עכו"ם – גם אם קנה באיסור, אסור לעקרו.

ב. כאמור, ריש לקיש התיר לקנות מחנויות שביריד שנוטלים מהם מכס לעכו"ם, אעפ"י שגורם להם הנאה. ורבי יוחנן אסר, וכרבי נתן (וכן הלכה. פוסקים).

א. אפילו ריש לקיש לא התיר בהנאה יתירה שמהנה לעכו"ם, כגון בניית כותלו שנפל הסמוך לע"ז. ורבנו תם אמר שלא התיר ריש לקיש אלא באופן שיש בזיון לעכו"ם, כגון שפורע המכס מפני שאינו רוצה לשים עטרה על ראשו לכבודה (עפ"י תוס'. וע"ע חו"א י"ד סג, כח).

ב. יריד שכומרי עכו"ם נוטלים מכס מהמכירה מיד, לצורך בנין עבודת כוכבים – אסור לרבי יוחנן. ואף אם לא פירש לו להוסיף פשוט אחד לבנין אלא אחר שפירש לו הסכום אמר לו בסתם 'עוד פשוט' – נראה שאסור. והר' משה מקוצי כתב בספרו שבאמירת 'עוד פשוט' בסתם אפשר שמותר, כי שמא יתנגנו לעניי עכו"ם (מובא בתוס').

ג. אסור להנות מריח של עבודת כוכבים, וכגון בשמים שדרך להגניחם לה תקרובת כאמור, משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם.

אפילו דברים שאינם מיועדים לריח, והרי ההרחה נחשבת הנאה שלא כדרך, איסורא מיהא איכא. ושמא אף לוקים על כך [משום שלא נאמר בתורה לשון 'אכילה' באיסור עבודה זרה] (עפ"י תוס').

דף יג

כ. א. ישראל שעשה עסק עם עכו"ם, האם מותר לאשרו בערכאותיהם? האם מותר לכהן לצאת מן הארץ כדי לדון ולערער עמהם, או להיטמא בבית הקברות לצורך זה?

ב. האם מותר לצאת מן הארץ ולהיטמא כדי ללמוד תורה או לישא אשה?

א. מותר לעלות בערכאותיהם עסקות שעשה עם העכו"ם, וכן מותר לצאת מן הארץ ולהיטמא בטומאת 'בית הפרס' דרבנן לצורך זה – מפני שהוא כמציל מידם. אבל ודאי לא הותר לכהן להטמא טומאה דאורייתא בשביל כן.

ב. מותר לצאת מהארץ ולהיטמא בטומאת בית הפרס בשביל ללמוד תורה או לישא אשה, אבל לא בטומאה דאורייתא לכהן. רבי יהודה (לפנינו ברי"ף: רבי יהושע' ובהגהות מא"י הגיה) אומר: אימתי, בזמן שאין מוצא ללמוד, אבל בזמן שמוצא ללמוד – אינו מטמא. ר' יוסי אומר: אפילו בזמן שמוצא ללמוד יטמא, לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל. אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי.

לצורך שאר מצוות – נחלקו הדעות בדבר (תוס' כאן ובשאר מקומות. וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"ב קלד).

כא. א. מה דין הקדשה החרמה והערכה בזמן הזה?

ב. האם מותר לערוף בהמת קדשים בזמן הזה או להטיל בה מום?

ג. האם קיים איסור 'שחוטי חוץ' בשחיטת קדשים בזמן הזה?

א. אין מקדישים ואין מחרימים (מלבד חרמי כהנים. ולחד מאן דאמר, סתם חרמים לכהנים. ערש"י תוס') ואין מעריכים בזמן הזה, מפני חשש תקלה.

עבר והקדיש והחרים והעריך – בהמה תיעקר, שנועל הדלת בפניה עד שתמות מאליה. פירות כסות וכלים – יניחם (במקום שלא יבוא בו לידי תקלה. תוס') עד שירקבו (ברי"ף הגרסה: פירות ירקבו, כסות וכלים יקברו). מעות וכלי מתכות – יוליכם לים המלח (או ישחקם ויטילם לשאר נהרות. תוס').

א. דעת הרי"ף הרמב"ם והראב"ד שהמקדיש בזמן הזה יכול לפדות בשוה פרוטה (וע' בשו"ת הריב"ש קעא).

והרמ"א (יו"ד רנח) פסק (עפ"י הגהות אשר"י) שהמקדיש (מטלטלין. עש"ך) בזמן הזה – צריך לישאל לחכם, וזה מתיר לו את הקדשו בחרטה כשאר נדרים [דקיימא לן (בערכין כג.) נשאלים על ההקדשות. בהגר"א]. וזהו לפי דעת התוס' שלא התיירו לפדות מטלטלין אלא קנסוהו לאבדם, הלכך אין לו תקנה אלא בשאלה, אבל לדעת הרי"ף והרמב"ם שנפדים בשוה פרוטה, אין צורך להישאל (עפ"י הש"ך שם. ובספר מנחת שלמה (סב,ה) כתב שנראה כיון שהרי"ף הרמב"ם והראב"ד סוברים שמועיל פדיון, וגם לפי התוס' שמחמירים אינו אלא מדרבנן, אפשר שלהלכה יש להקל בדבר).

ב. משמע בסוגיא שהערכה חלה בזמן הזה, הגם שלא ניתן לגזבר. וע' חולין קלט, ובמש"כ בשבט הלוי ח"ה קונטרס המצוות ט,ג.

ב. אסור להרוג בידים בהמת קדשים בזמן הזה משום ... לא תעשון כן לה' אלקיכם. וכן עשיית מום, אמר רבא שאסורה בזה"ז מפני שנראה כמטיל מום בקדשים [אבל אין כאן הטלת מום ממש, כיון שאינם ראויים להקרבה].

א. לפי פרש"י וכן לפירוש אחד בתוס' מבואר שאפילו בקדושת בדיק הבית אסור להטיל מום מדרבנן, גזרה אטו הטלת מום בקדשי מזבח.

ב. יש סוברים [דלא כרש"י] שהטלת מום והריגה בזמן הזה אסורות מדאורייתא. (כן דעת הרמב"ם. וכן נקט להלכה בשו"ת אבני נזר יו"ד תב,ז-ט. ואולם בשו"ת נוב"י (תנינא יו"ד קצב) סמך על דעת רש"י לענין מעשה, ע"ש).

ג. מפרש"י משמע שבקדשי מזבח יש איסור 'שחוטי חוץ' אף בזמן הזה, אבל לא בקדשי בדיק הבית. (ואולם מדרבנן יש לאסור משום גזירה. תוס').

ור"י נקט שאפילו בקדשי מזבח אינו חייב משום שחוטי חוץ, מאחר ואינו ראוי לביאת אהל מועד. ומכל מקום לדברי הכל אסור לשחוט בהמת הקדש בזמן הזה – משום חשש תקלה, שמא יאכלם.